

Yttrande

Datum	Dnr	Mottagare
2015-04-28	4189-14, 3536-14, 3683-14, 3550-14, 3512-14	Vattenmyndigheten i Bottenvikens distrikt, Vattenmyndigheten i Bottenhavets distrikt, Vattenmyndigheten i Norra Östersjöns distrikt, Vattenmyndigheten i Södra Östersjöns distrikt, Vattenmyndigheten i Västerhavets distrikt,
Handläggare	Direkt	
Johanna Egerup Enheten för havsplanering och maritima frågor johanna.egerup@havochvatten.se	010-698 6160	

Yttrande över vattenmyndighetens förslag till förvaltningsplan, miljökvalitetsnormer, åtgärdsprogram och miljökonsekvensbeskrivning

Sammanfattning

Havs- och vattenmyndigheten lämnar synpunkter för att komplettera och utveckla förvaltningsplan, miljökvalitetsnormer och åtgärdsprogram i enlighet med vattenförvaltningsförordningen och inför rapportering till EU-kommissionen. Då upplägget i dokumenten i stort sett är identiska för de fem vattendistrikten lämnar Havs- och vattenmyndigheten ett samlat yttrande.

Havs- och vattenmyndigheten ser ingen anledning att med hänvisning till vattenförvaltningsförordningen 6 kap. 4 § punkt 2 begära att vattenmyndigheten ger regeringen möjlighet att pröva nuvarande förslag till åtgärdsprogram. De brister och ofullkomligheter som lyfts i detta remissyttrande bedöms inte vara av sådan dignitet och delar av det som påpekas bedöms kunna åtgärdas innan beslut tas.

Förvaltningsplanen behöver kompletteras utifrån kraven i bilaga 1 till vattenförvaltningsförordningen. Havs- och vattenmyndigheten föreslår att förvaltningsplanen inleds med ett avsnitt som går igenom punkterna i bilaga 1. Kopplingarna till föregående åtgärdsprogram och genomförande av åtgärder som föreslogs där behöver förbättras. En analys behöver göras av vad åtgärderna har lett till och om de haft avsedd effekt. Den samhällsekonomiska analysen behöver också kompletteras så att det finns information på distriktsnivå för åtminstone jordbruk, industri och hushåll.

En kvalitetsgranskning av statusklassificeringen behöver göras då det i nuvarande förslag finns avvikelser i förhållande till gällande förordning. Undantag är gjorda alltför schablonartat och motiveringarna till förlängda tidsfrister och mindre stränga krav behöver utvecklas.

Havs- och vattenmyndigheten ser ett behov att tydligare i åtgärdsprogrammet ange och skilja på vad som är åtgärder som

myndigheter och kommuner ska vidta enligt 5 kap. 8 § MB och vad som är analyser och underlag/bilagor. Flera av åtgärderna riktade till myndigheter och kommuner utgör enligt Havs- och vattenmyndigheten snarare förutsättningar för åtgärder än åtgärd som blir bindande enligt 5 kap. 8 § MB. Det behöver därför enligt myndighetens bedömning göras ett nytt ställningstagande och en översyn av den nuvarande åtgärdslistan.

Beskrivningen av fördelningen mellan grundläggande och kompletterande åtgärder behöver utvecklas. Förslag ges även på hur kopplingen mellan påverkan, status, åtgärd och uppfyllande av miljökvalitetsnormerna kan tydliggöras.

Innehåll

Inledning	3
Förslag till förvaltningsplan	4
Kompletteringar för att uppfylla bilaga 1 i vattenförvaltnings-förordningen	4
Statusklassificering.....	7
Miljökvalitetsnormer för vatten	10
Utpekande av vattenförekomster med hamnanläggningar som kraftigt modifierade vatten	12
Internationella distrikt.....	13
Förslag till föreskrifter om miljökvalitetsnormer	14
Förslag till åtgärdsprogram.....	17
Övergripande synpunkter på åtgärdsprogrammet	17
Specifika synpunkter på åtgärdsprogrammet.....	18
Synpunkter på åtgärder riktade till Havs- och vattenmyndigheten	21
Synpunkter på åtgärder som berör Havs- och vattenmyndigheten	27
Samordning med åtgärdsprogram för havsmiljön	30
Förslag till Miljökonsekvensbeskrivning.....	31
Övergripande kommentarer	31
Kommentarer utifrån kraven i miljöbalken	31
Bilaga 1 Sammanfattande översikt över åtgärder	33

Inledning

Havs- och vattenmyndigheten har beretts tillfälle att yttra sig över vattenmyndighetens förslag till förvaltningsplaner, miljökvalitetsnormer, åtgärdsprogram och miljökonsekvensbeskrivningar. Myndigheten lämnar här följande yttrande. Då upplägget i dokumenten i stort sett är identiska för de fem vattendistriktet lämnar Havs- och vattenmyndigheten ett samlat yttrande och benämner respektive vattenmyndighet och dokument i singular även om kommentarerna riktar sig till alla fem. Synpunkter och hänvisningar gäller därför alla vattendistrikt, om inget annat anges.

Havs- och vattenmyndigheten konstaterar att det föreslagna åtgärdsprogrammet i många stycken liknar det nuvarande men att det utvecklats och genomgått förbättringar. Detta till trots har det föreslagna åtgärdsprogrammet betydande brister och ofullkomligheter. Dessa bedöms dock inte vara av större dignitet än vad som gällde inför nuvarande åtgärdsprogram som regeringen gavs möjlighet att pröva. Regeringen valde då att återvisa åtgärdsprogrammen till vattenmyndigheten med förslag på framtida förbättringar. Havs- och vattenmyndigheten ser därför ingen anledning att med hänvisning till vattenförvaltningsförordningen 6 kap. 4 § punkt 2 begära att vattenmyndigheten ger regeringen möjlighet att pröva nuvarande förslag till åtgärdsprogram.

Vattenmyndigheten har arbetat aktivt med att ta fram dokument som ska läsas och förstås av en bred målgrupp. Havs- och vattenmyndigheten ser att man har gjort ett bra arbete med läsanvisningar som gör dokumenten tillgängliga och läsbara. Vissa avsnitt skulle tjäna på att kortas ner genom mer stringent ordval och förklaringar. Texterna behöver också korrekturläsas och ses över rent faktamässigt för att justera en del begrepp och termer. Exempelvis gäller det avsnittet ”Utsläppsreduktion enskilda avlopp” i Vattenmyndigheten Västerhavets förslag till åtgärdsprogram då texten inte stämmer överens med de allmänna råden eller Havs- och vattenmyndighetens vägledning.

De fem vattenmyndigheterna har också arbetat med att få en liknande struktur och layout för distriktens dokument. Dock försvårar detta bedömningar om eventuella skillnader mellan distriktet. Dokumenten hade tjänat på en läsanvisning som beskriver de viktigaste skillnaderna mellan distriktet.

Havs- och vattenmyndigheten är redo av bistå vattenmyndigheten med vägledning och stöd för komplettering efter samrådsperioden.

Förslag till förvaltningsplan

Kommentarer i detta avsnitt utgår från granskning av de fem vattendistriktens förslag till förvaltningsplaner samt dess bilagor. Upplägget i förvaltningsplanen är i stort sett identiskt för de fem distrikten och hänvisningar gäller därför alla, om inget annat anges.

Kompletteringar för att uppfylla bilaga 1 i vattenförvaltningsförordningen

Havs- och vattenmyndigheten konstaterar att förvaltningsplanen behöver kompletteras för att svara mot kraven på innehåll enligt bilaga 1 i vattenförvaltningsförordningen (VFF). Vi föreslår att vattenmyndigheten inleder förvaltningsplanen med ett avsnitt som går igenom punkterna i bilaga 1 med kommentarer och hänvisning till var i dokumentet ytterligare information kan återfinnas.

Nedan lämnas kommentarer till avsnitt som behöver kompletteras och utvecklas, numrerat enligt bilaga 1 i vattenförvaltningsförordningen.

1. Beskrivning av referensförhållande för typer av ytvattenförekomster:

Det behöver framgå var informationen kan hittas om vilka metoder som har använts för att beräkna referensvärden. Det behöver även finnas en hänvisning till Havs- och vattenmyndighetens föreskrift (HVMFS 2013:19) om klassificering och miljö kvalitetsnormer avseende ytvatten.

3. Redovisning av utsläpp och spill:

Havs- och vattenmyndigheten anser att vattenmyndigheten behöver komplettera förvaltningsplanen med redovisning av utsläpp och spill med stöd av den information som SMED tar fram på uppdrag av Havs- och vattenmyndigheten.

5. En redovisning av de kvalitetskrav som har fastställts för ytvatten, grundvatten och skyddade områden inbegripet de fall då ytvattenförekomster förklarats som konstgjorda eller kraftigt modifierade eller då undantagsreglerna i 4 kap. 9-12 §§ VFF tillämpats, samt den information som krävs enligt bestämmelserna i 4 kap. samma förordning.

Havs- och vattenmyndigheten efterfrågar en tydligare redovisning av den information som krävs enligt 4 kap. 9-10 §§ VFF i de fall undantag har tillämpats. Se vidare i avsnittet *Undantag är gjorda alltför schablonartat* under kommentarerna om miljö kvalitetsnormer för vatten.

6. En sammanfattning av den ekonomiska analysen av vattenanvändningen

Enligt förordningen ska den ekonomiska analysen utföras enligt bilaga III i vattendirektivet och där står att den ekonomiska analysen av vattenanvändningen ska vara uppdelad på jordbruk, hushåll och industri. I förvaltningsplanen finns endast en redogörelse av kostnad för hushåll på nationell nivå. Havs- och vattenmyndigheten efterfrågar en komplettering av information på distriktsnivå liknande den miljöekonomiska profil som finns i Förvaltningsplan 2009-2015.

7. En sammanfattning av åtgärdsprogram, inklusive en beskrivning av hur åtgärderna avser att bidra till att kvalitetskraven i 4 kap. VFF uppnås

En sammanfattning av åtgärdsprogrammet finns men det behövs en tydligare beskrivning av hur åtgärderna avser att bidra till att kvalitetskraven i 4 kap. VFF uppnås. Sammanfattningen bör göras distriktsvis för att vara kopplade till den betydande påverkan och det åtgärdsbehov som finns i distriktet.

7 a. En sammanfattning av de åtgärder som har vidtagits enligt 8 kap. 6 § andra stycket VFF i anledning av gränsöverskridande föroreningar

Havs- och vattenmyndigheten efterlyser en tydligare beskrivning av de åtgärder som genomförts enligt 8 kap. 6 § andra stycket VFF. Detta gäller distriktet Västerhavet, Bottenhavet och Bottenviken.

9. En rapport om vilka praktiska åtgärder som har vidtagits för att tillämpa principen om återvinning av kostnaderna för vattenanvändning i artikel 9 i direktiv 2000/60/EG

Havs- och vattenmyndigheten anser att flera av åtgärderna i Åtgärdsprogram 2009-2015 som handlar om utveckling av ekonomiska styrmedel för att reglera verksamheter är exempel på åtgärder som vidtagits för att tillämpa principen om kostnadstäckning av vattentjänster med avseende på status t.ex. förslag på styrmedel för en hållbar åtgärdstakt för små avloppsanläggningar. Havs- och vattenmyndigheten anser att det är viktigt att informera om vad som gjorts och att informationen i förvaltningsplanen behöver kompletteras med information om vilka styrmedelsåtgärder som vidtagits för att minska belastningen med målsättningen om full kostnadstäckning.

16. En sammanfattning av de åtgärder som har vidtagits när övervakningsdata eller andra data indikerat att det är osannolikt att de kvalitetskrav som fastställts enligt 4 kap. VFF kommer att uppfyllas

En sammanfattning enligt denna punkt behöver utvecklas. Sammanfattningen ska utgå från artikel 11.5 i vattendirektivet.

17. Uppgifter om kompletterande åtgärder som har befunnits nödvändiga för att de kvalitetskrav som har fastställts för vattendistriktet ska kunna uppfyllas

Havs- och vattenmyndigheten bedömer att, på basis av de mycket tydliga rekommendationerna från EU-kommissionen, att det är viktigt att vattenmyndigheten kompletterar förvaltningsplanen med vilka kompletterande åtgärder som behövs utöver de grundläggande åtgärderna för att nå miljökvalitetsnormerna.

18. Uppgifter om de åtgärder som har vidtagits för att undvika ökad förorening av marina vatten

Havs- och vattenmyndigheten anser även att förvaltningsplanen bör kompletteras med information om vilka åtgärder som vidtagits för att undvika ökad förorening av marina vatten.

Nedan ges kommentarer och behov av kompletteringar utifrån vad en reviderad förvaltningsplan ska innehålla enligt VFF bilaga 1:

1. En sammanfattning av alla förändringar och revideringar som har gjorts sedan den föregående versionen, inklusive en sammanfattning av de revideringar som har genomförts för vattenförekomster med undantag tidsfrist

Havs- och vattenmyndigheten finner ingen sammanfattning i förvaltningsplanen av de förändringar och revideringar som har gjorts sedan föregående version. Detta behöver kompletteras.

2. En bedömning av framstegen vad gäller uppfyllande av kvalitetskraven, inklusive en redovisning i kartform av resultaten av övervakningen och en förklaring till varför ett eller flera kvalitetskrav inte har uppfyllts

I förvaltningsplanen finns information om statusförändringar för total ekologisk och kemisk status. Havs- och vattenmyndigheten anser att informationen bör kompletteras med redovisning av resultat på minst kvalitetsfaktornivå samt en bedömning av varför det blivit bättre alternativt sämre.

3. En sammanfattning av, och förklaring till, varje åtgärd som planerats i den tidigare versionen av förvaltningsplanen men som inte har vidtagits

Det saknas en sammanfattning av, och förklaring till, varje åtgärd som planerats i den tidigare versionen av åtgärdsprogrammet men som inte har vidtagits. Det finns nämnt på några ställen, men behöver utvecklas på ett mer systematiskt sätt i relation till de 38 åtgärder som utgjorde åtgärdsprogrammet 2009-2015. Det behöver göras en analys kring vad åtgärdena har lett till och om de haft avsedd effekt.

Statusklassificering

Havs- och vattenmyndigheten ger endast kommentarer kring klassificering av ytvatten.

Havs- och vattenmyndigheten anser att en kvalitetssäkring av statusklassificering behöver göras då det i nuvarande förslag finns avvikelser i förhållande till gällande förordning, dvs VFF och Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter (HVMFS 2013:19) om statusklassificering och miljö kvalitetsnormer avseende ytvatten.

I enlighet med vattenförvaltningsförordningen och föreskrifterna ska alla vattenförekomster klassificeras. Klassificeringarna ska avse ekologisk och kemisk ytvattenstatus, och för att kunna göra det på rätt sätt behöver underliggande kvalitetsfaktorer bedömas. Rimlighets- och expertbedömningar är tillåtna och nödvändiga, och det är viktigt att göra bra beskrivningar av bedömningarna. Havs- och vattenmyndigheten upplever att det finns ett ganska stort behov av kompletteringar av klassificeringarna för att de ska ge beskrivningar av ytvattenstatus på det sätt HVMFS 2013:19 anger.

Klassificering av ekologisk status

Havs- och vattenmyndigheten har i det följande valt att fokusera på klassificering utifrån de hydromorfologiska bedömningsgrunderna eftersom dessa är nya sedan förra klassificeringen fastställdes 2009. Det innebär alltså inte någon värdering av att det är viktigare att klassificera dessa kvalitetsfaktorer än de biologiska eller fysikalisk-kemiska.

Vattenförekomster där kvalitetsfaktorer avseende fysikalisk-kemiska och hydromorfologiska parametrar klassificerats till god eller sämre status, kan inte klassificeras till hög ekologisk status. Havs- och vattenmyndigheten bedömer att vad gäller fysikalisk-kemiska parametrar är det ett 50- till 100-tal sjöar och vattendrag som behöver justeras avseende detta.

Klassificering av hydromorfologiska kvalitetsfaktorer

För vattenförekomster med hög och god ekologisk status är det viktigt att klassificeringen även innehåller klassificering av de enskilda hydromorfologiska kvalitetsfaktorerna. Även vid rimlighetsbedömningar kan klassificering av de hydromorfologiska kvalitetsfaktorerna behövas.

Nedan redovisas några områden där det förekommer avvikelser och där Havs- och vattenmyndigheten anser att komplettering behöver göras. Vi rekommenderar även att vattenmyndigheten i Södra Östersjön använder de nya bedömningsgrunderna för hydromorfologi för hela distriktet (även Jönköpings län).

Bedömning av konnektivitet

Av de hydromorfologiska kvalitetsfaktorerna är konnektivitet den som har klassificerats i de flesta fall. Vanligtvis ligger andelen oklassificerade vattenförekomster under 1 %. Det finns dock län som avviker betydligt. I Bottenhavets vattendistrikt har Gävleborgs län och Västernorrlands län många vattenförekomster oklassificerade avseende kvalitetsfaktorn konnektivitet.

Bedömning av morfologiskt tillstånd

I de flesta län finns det få vattenförekomster som är oklassificerade avseende morfologiskt tillstånd. Även här finns det län som avviker betydligt. Framförallt avviker Västra Götalands län, Västerbottens län och Västernorrlands län. Framförallt Västra Götalands län behöver åtgärda detta eftersom det finns nationellt framtagna data som går att tillämpa samt att länet hyser ett stort antal vattenförekomster med betydande morfologiska förändringar.

Bedömning av hydrologisk regim

I de flesta län är under 1 % av vattenförekomsterna oklassificerade avseende hydrologisk regim. Några län avviker med många oklassificerade vattenförekomster, såsom Västra Götalands län, Östergötlands län och Norrbottens län. Särskilt Västra Götalands län behöver se över denna klassificering eftersom det är det län som har flest antal vattenkraftverk och många vattenförekomster med betydande vattenuttag.

Klassificering av kemisk status

Många vattenförekomster har inte klassificerats avseende kemisk status med undantag av kvicksilver. Detta leder till att problem med miljögifter underskattas och därmed även åtgärdsbehovet. Detta gäller särskilt för PBDE och TBT.

Havs- och vattenmyndigheten föreslår därför att en klassificering baserad på gruppering görs för PBDE och TBT enligt bilaga 6 till HVMFS 2013:19, reviderad genom HVMFS 2015:4 om inte mätdata finns för dessa ämnen för enskilda vattenförekomster. Jämför 2 kap. 8§ första stycket HVMFS

2013:19 (reviderad genom HVMFS 2015:4). Här kan särskilt nämnas att värdet för PBDE överskrids överallt, även i bakgrundsområden. Kemisk status med avseende på PBDE bör därför sättas till ”uppnår ej god” för hela landet, och en separat karta redovisas i förvaltningsplanen.

Bedömning av rimlighet

Enligt 2 kap. 9 § i HVMFS 2013:19 ska en rimlighetsbedömning alltid genomföras vid klassificering. Detta har också tydliggjorts i förvaltningsplanen. I de fall den ekologiska statusen i en rimlighetsbedömning sänkts från god till måttlig och att det därmed bortses från en eller flera biologiska parametrar ska detta tydligt motiveras. Havs- och vattenmyndigheten anser att det behöver göras en översyn och komplettering med motiveringar där det saknas.

Expertbedömning

Det ska för den enskilda vattenförekomsten dokumenteras hur och varför en expertbedömning har tillämpats. Exempel där detta saknas är Lina älv i Bottenvikens vattendistrikt.

Hantering av särskilda förorenande ämnen (SFÄ) i klassningen

Havs- och vattenmyndigheten har beslutat om en ändring av HVMFS 2013:19 som bland annat innebär fastställande av nationella bedömningsgrunder för tänkbara SFÄ, dvs ämnen och värden som ska användas vid klassificering av en vattenförekomsts ekologiska status om det konstateras att de släpps ut, eller på annat sätt tillförs, i betydande mängd (HVMFS 2015:4).

Havs- och vattenmyndigheten inser att föreskriften kommer sent i processen inför beslut om miljö kvalitetsnormer, åtgärdsprogram och förvaltningsplan. Havs- och vattenmyndigheten föreslår att följande prioriteras vid korrigering av statusbedömningarna:

- I den beslutade föreskriften finns inte längre nitrat med som ett tänkbart särskilt förorenande ämne (SFÄ). Havs- och vattenmyndigheten anser att det är angeläget att vattenmyndigheten i Bottenviken och vattenmyndigheten i Bottenhavet justerar den ekologiska statusklassificeringen för de vattenförekomster där nitrat sänkt statusen d.v.s. nitrat ska tas bort från klassificeringen. Detta gäller 25 vattenförekomster.
- Värdena för koppar och zink har justerats jämfört med Havs- och vattenmyndighetens skrivelse från september 2013. Skrivelsen syftade till att stödja arbetet med hantering av klassificering av SFÄ och säkerställa att samma värden användes för samma ämne. Värdena har däremot inte ändrats gentemot remissversionen av föreskriften. Havs- och vattenmyndigheten rekommenderar att alla

fem vattenmyndigheter gör en översyn för de vattenförekomster där koppar- och zinkvärden har sänkt den ekologiska statusen till måttlig och ser till att det är gränser för biotillgänglighet för koppar och zink som beaktas. Detta gäller 384 vattenförekomster.

- Uranvärdet har höjts i den beslutade föreskriften jämfört med remissen. Havs- och vattenmyndigheten rekommenderar att vattenmyndigheten i Västerhavet och vattenmyndigheten i Södra Östersjön ser över dessa klassificeringar. Bakgrund ska beaktas för uran. Detta gäller 4 vattenförekomster.
- Ämnen som inte finns upptagna i tabellerna för tänkbara SFÅ ska tas bort från klassificeringen och kan således inte sänka statusen till måttlig.

Miljökvalitetsnormer för vatten

Det behöver överskådligt framgå i förvaltningsplanen eller dess bilagor vad som är de bakomliggande orsakerna till att god status inte kan nås till 2015. För vattenförekomster i vilka undantag av något slag tillämpas behöver det finnas information om verksamheter som gett sådana miljökonsekvenser som innebär att god status 2015 inte kan nås eller följas¹.

Icke försämringskrav

Det anges i förvaltningsplanen att vattenförekomster med sämre än god status i statusklassningen i cykeln 2009-2015 och med en gällande miljökvalitetsnorm (god eller hög status 2015) ska ha kvar oförändrad norm som en konsekvens av försämringsförbudet. Att försämring av status inte får ske kan dock inte motivera att ha kvar en oförändrad norm utan denna slutsats kan bara följas av en analys av vilka åtgärder som är tekniskt möjliga och ekonomiskt rimliga ur enskild och allmän synpunkt.

Måttlig status på grund av kunskapsbrist

I avsnittet om miljökvalitetsnormer framgår att vattenmyndigheten i denna förvaltningscykel har sänkt status till måttlig där det saknats kunskap (mätdata). Motiveringen är att det är i enlighet med nya bedömningsgrunder. Havs- och vattenmyndigheten framhåller att det inte är i enlighet med HVMFS 2013:19 att fastställa status till måttlig i de fall det saknas kunskap (mätdata). Istället ska vattenmyndigheten då göra en expertbedömning av ytvattenförekomstens status eller potential. Bedömningen ska utgå från bedömningsgrunderna och göras utifrån bästa tillgängliga kunskap om tillstånd och påverkan. Genomförande och resultat ska dokumenteras.

¹ Se kapitel 7 i WFD Reporting Guidance 2016 , version no.: 4.7, 14 November 2014

Miljöproblem till grund för undantag

I förvaltningsplanen hänvisar vattenmyndigheten till att det i VISS framgår vilket miljöproblem som ligger till grund för respektive undantag per vattenförekomst. Undantag sätts för ekologisk status, dvs. på normnivå. Eftersom behovet av undantag däremot baseras på en viss del av den ekologiska statusen, troligast en kvalitetsfaktor eller möjligen en parameter, anser Havs- och vattenmyndigheten att det är bra att orsaken till att undantag satts redovisas. För tillsyns- och prövningsmyndigheterna blir det tydligare när det redovisas vilket miljöproblem som ligger bakom de underliggande kvalitetsfaktorerna eller de enskilda parametererna. Undantag ska dock inte beslutas för miljöproblem utan för verksamheter.

Undantag är gjorda alltför schablonartat

Motiveringarna till förlängda tidsfrister och mindre stränga krav är alltför övergripande och ospecifika, och behöver därför beskrivas bättre.

Argumenten för undantagen ska vara hållbara och tydliga i förvaltningsplanen. De överväganden som motiverar undantag ska baseras på de konkreta, fysiska åtgärder som behöver genomföras för att uppnå god status och visa *varför* det av tekniska, ekonomiska eller naturliga skäl inte är rimligt att genomföra dessa åtgärder i tid för att nå god status till 2015.

Vattenmyndigheten behöver tydligare beskriva vilka tekniska, ekonomiska och naturliga skäl som gör att undantag behöver tillämpas. Det är inte tillräckligt att utan motivering bara uppge att det är orimligt att uppnå god status till 2015. Exempelvis behövs tydligare motiveringar till varför inte god status p.g.a. övergödning, försurning, fysiska förändringar, miljögifter och kvicksilver uppnås.

Det anges även i förvaltningsplanen att undantag ökat i alla fem distrikt och att en anledning till detta är att åtgärdstakten är för låg i förhållande till de normer som sattes 2009. För låg åtgärdstakt kan inte enkom utgöra skäl till undantag utan bör kompletteras med motivering utifrån de krav som ställs i 4 kap. 9-10 §§ VFF och vattendirektivets artikel 11.5. Åtgärdstakten är inte skäl för undantag.

Förlängd tidsfrist bortom 2027

Vattenmyndigheten har satt den längsta tidsfristen till år 2027. Enligt 4 kap. 9 § VFF får förlängd tidsfrist beslutas till senare än 22 december 2027 om det på grund av naturliga förhållanden är omöjligt att åstadkomma förbättringarna dessförinnan. Havs- och vattenmyndigheten bedömer att det kan finnas anledning att utgå från att naturliga förhållanden kan komma att medföra behov av att tillämpa förlängd tidsfrist till senare än 2027. Till exempel på grund av konsekvenser av försurning och övergödning.

Mindre stränga krav

Vattenmyndigheten anger att undantaget mindre stränga krav ska tillämpas i undantagsfall då målet med vattenförvaltningen är att god status ska uppnås i vattenförekomsterna. Havs- och vattenmyndigheten håller med om att förlängd tidsfrist innebär att direktivets syfte att bevara och förbättra vattenmiljön inom EU-gemenskapen bibehålls. Men Havs- och vattenmyndigheten bedömer dock att det kan finnas skäl till undantag i form av mindre stränga krav i vissa fall.

Utpekande av vattenförekomster med hamnanläggningar som kraftigt modifierade vatten

Enligt kap. 4 kap. 3 § VFF är det möjligt att ange kraftigt modifierade vatten i samband med vattenförekomster som har en väsentligt ändrad karaktär på grund av hamnar och farleder. Förutsättningen för detta är emellertid att det inte finns något annat sätt att uppnå samma nytta till rimliga kostnader. Havs- och vattenmyndigheten konstaterar att kraftigt modifierade vatten har tillämpats olika mellan vattendistriktet i samband med utpekanden i hamnar och farleder. Det är svårt att motivera denna skillnad på grund av olika förutsättningar mellan distriktet utan frågan är kopplad till tillämpningen av 4 kap. 3 § VFF. En olikartad tillämpning av denna paragraf kan leda till olika konkurrenssituationer för de verksamheter som blir berörda.

Tillämpning av kraftigt modifierade vatten förutsätter att förändrad hydromorfologi är det dominerande påverkanstrycket i en vattenförekomst. I många vattenförekomster med större hamnanläggningar är dock fysisk påverkan inte det enda miljöproblemet. I många fall förekommer problem med kemisk status och särskilda förorenande ämnen. Det kan också förekomma övergödningssproblem som signifikant påverkanstryck. För närvarande är det svårt att utifrån biologisk data bedöma vilka miljöproblem som har störst betydelse för den ekologiska statusen i de vattenförekomster som hyser hamnanläggningar.

Om förklarande av kraftigt modifierade vatten tillämpas i vattenförekomster med hamnanläggningar kommer det behövas en mycket komplex beskrivning av miljö kvalitetsnormen God ekologisk potential. Vissa av de åtgärder som bedöms som rimliga i syfte att förbättra det hydromorfologiska tillståndet kommer vara negativa för att uppnå god status avseende, t.ex. miljögifter. Av ovanstående skäl förordar Havs- och vattenmyndigheten att mindre strängt krav enligt 4 kap. 10 § VFF tillämpas i samband med hamnanläggningar istället för kraftigt modifierade vatten, och att hanteringen är enhetlig mellan vattendistriktet. I princip kommer utfallet vara densamma som för kraftigt modifierade vatten, men det

innebär att inget fokus kommer att läggas på att det är fysisk påverkan som är det dominerande miljöproblemet. Mindre strängt krav kan specificeras på kvalitetsfaktor eller parameternivå. Vägledning för tillämpning av mindre strängt krav ges i Havs- och vattenmyndighetens Vägledning för 4 kap. 9-10 §§ vattenförvaltningsförordningen om förlängd tidsfrist och mindre stränga krav – undantag från att nå en god status /potential till 2015, rapport 2014:12.

Internationella distrikt

Havs- och vattenmyndigheten vill poängtera att det är viktigt att skilja mellan internationella avrinningsområden och internationella vattendistrikt. Bottenviken, Bottenhavet och Västerhavet är internationella vattendistrikt och i distrikten finns internationella avrinningsområden som är gemensamma med Norge. Havs- och vattenmyndigheten kommer i början på juni tillsammans med vattenmyndigheten i Bottenviken att träffa Finland för att diskutera hantering av Torneälven vilket kan föranleda behov av justering i förvaltningsplanen.

Förslag till föreskrifter om miljökvalitetsnormer

Övergripande synpunkter

Havs- och vattenmyndigheten anser att föreskriften bör ses över och rensas från onödig information. Föreskriftstext ska som huvudregel inte innehålla information utan endast handlingsdirigerande bestämmelser. Föreskriften bör renodlas genom att i större utsträckning hänvisa till relevanta bestämmelser i vattenförvaltningsförordningen istället för att redogöra för samma innehåll.

Kommentarerna för det närmare innehållet i föreskriften följer föreskriftens innehåll:

2 §

Generellt anser Havs- och vattenmyndigheten att vissa av de under 2 § angivna definitionerna är onödiga att ha med i denna föreskrift eller att de bör omformuleras. Definitionerna som kan tas bort alternativt bör omformuleras är följande:

- *”gynnsam bevarandestatus”* är ett begrepp där Havs- och vattenmyndigheten ifrågasätter behovet och lämpligheten av en definition i denna föreskrift. Definitionen saknar dessutom en hänvisning till Naturvårdsverkets vägledningar för respektive livsmiljö/naturtyp, vilka används för att fastställa vad som bör uppnås i ett visst Natura 2000 område.
- *”miljökvalitetsnormer enligt fisk och musselvattenförordningen”* behöver inte definieras närmare utan framgår tydligt av förordningen i fråga.
- *”mindre strängt krav”* ger inte mer information än 4 kap. 10 § vattenförvaltningsförordningen.
- *”tidpunkt”* som definieras med *”tidpunkt...”* och därför bör omformuleras.

När det hänvisas till Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter bör föreskriftsnumret alltid vara med. Nu är det inkonsekvent och anges bara i vissa definitioner. Hänvisningen ska göras enligt följande exempel, *Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter (HVMFS 2013:19) om klassificering och miljökvalitetsnormer avseende ytvatten.*

Därutöver bör vattenmyndigheten överväga att använda sig av begreppet *”följa”* när man hänvisar till miljökvalitetsnormer.

3 §

Här skulle det kunna specificeras i vilken bilaga man hittar vilka kvalitetskrav. Dvs. bilaga 1 ytvattenförekomster, bilaga 2 grundvattenförekomster och bilaga 3 konstgjorda eller kraftigt modifierade vatten.

4 § första stycket

Detta stycke kan förenklas, se förslag nedan.

Ytvattenförekomster som inte är konstgjorda eller kraftigt modifierade ska uppnå eller behålla hög eller god status och god kemisk ytvattenstatus om inte undantag har meddelats med stöd av 4 kap. 9-11 §§ förordning (2004:660) om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön.

4 § andra stycket (även för 6 § andra stycket)

Innehållet i detta andra stycke blir felvisande eftersom det förefaller som att undantag enligt 9-10 §§ ska meddelas automatiskt om en vattenförekomst inte uppnått god ekologisk status.

4 § tredje stycket (även för 6 § tredje stycket, 7 § tredje stycket och 10 §)

Genom den föreslagna föreskriften förs det nu in ett förbud mot försämring gentemot den status som ligger till grund för klassificeringen 2014. I vattendirektivet anges i dess första artikel att direktivets syfte bland annat är att hindra försämringar och i artikel 4 att medlemsstaterna vid genomförande av åtgärdsprogram ska genomföra alla nödvändiga åtgärder för att förebygga en försämring av statusen. Detta har i Sverige hittills genomförts genom bestämmelserna om miljö kvalitetsnormer i 5 kap. MB.

Vattenmyndigheten går nu enligt Havs- och vattenmyndighetens mening ett steg längre och inför ett tydligt försämringsförbud utifrån en specifik tidpunkt. Myndigheten ifrågasätter lämpligheten i att föra in detta i denna föreskrift och efterfrågar en konsekvensbedömning av dess genomförande. En så betydelsefull bestämmelse borde enligt Havs- och vattenmyndighetens bedömning, om den över huvud taget ska införas, införas genom en revidering av vattenförvaltningsförordningen, inte minst för att få önskat genomslag. Dessa skrivningar kommer enligt Havs- och vattenmyndighetens bedömning i direkt konflikt med dagens bestämmelser i 2 kap. 7 § MB, där miljö kvalitetsnormer för ekologisk status inte utgör ett uttalat hinder för tillåtande av verksamheter som kan medföra viss försämring av status.

Myndigheten vill även uppmärksamma vattenmyndigheten på att frågan om vad som utgör försämring i direktivets mening är aktuell för prövning i ett mål om förhandsbesked i EU-domstolen². Havs- och vattenmyndigheten

² Bund für Umwelt und Naturschutz e.V. mot Bundesrepublik Deutschland, mål C-461/13.

anser att det även av denna anledning finns skäl för att avvakta domstolens utslag innan ett förbud införs oavsett i vilken författningstyp detta sker.

Havs- och vattenmyndigheten saknar vidare en förklaring till varför 2014 har valts som utgångspunkt för när status inte får försämrats från och ser inte att detta årtal (eller 2015) har något uttalat stöd i direktivet.

5 §

Denna paragraf är utformad som ett beslut. Havs- och vattenmyndigheten anser att den är överflödig i själva föreskriften. Det viktiga är att det framgår av bilagan vilka vattenförekomster som är konstgjorda eller kraftigt modifierade och vilka miljö kvalitetsnormer som är satta för dessa.

Förslagsvis vävs 5 och 6 §§ samman genom att det i nuvarande 6 § anges *"Kvalitetskraven för vattenförekomster som förklarats som konstgjorda eller kraftigt modifierade innebär att dessa ska uppnå eller behålla god ekologisk potential och god kemisk ytvattenstatus, om inte annat följer av undantag enligt bestämmelserna i 9-10 §§.*

9 § andra stycket

Detta stycke kan strykas. Innehållet framgår av 4 kap. 9 och 10 §§ vattenförvaltningsförordningen och innebär därför dubblerande information. Hänvisning till 4 kap. 9 och 10 §§ vattenförvaltningsförordningen framgår ju redan av första stycket.

Förslag till åtgärdsprogram

Kommentarer i detta avsnitt utgår från granskning av de fem vattenmyndighetens förslag till åtgärdsprogram samt de bilagor som hänvisas till. Upplägget i åtgärdsprogrammet är i stort sett identiska för de fem distrikten och hänvisningar till åtgärdsprogrammet gäller därför alla, om inget annat anges.

Övergripande synpunkter på åtgärdsprogrammet

Det bör framgå av åtgärdsprogrammet hur detta ska genomföras med stöd av svensk lagstiftning. Havs- och vattenmyndigheten ser också ett behov att det i åtgärdsprogrammet tydligt framgår vad som är bindande åtgärder enligt miljöbalken och vad som är analyser och underlag/bilagor. I det föreslagna åtgärdsprogrammet förekommer oklarheter och Havs- och vattenmyndigheten föreslår att följande förtydligande beskrivning och indelning av åtgärdsprogrammet görs:

1. Åtgärder som myndigheter och kommuner ska vidta enligt 5 kap. 8 § MB anges under rubriken: *Åtgärder som behöver vidtas av myndigheter och kommuner i X vattendistrikt.*
2. Aktiviteter som myndigheter behöver göra utöver de som blir bindande enligt 5 kap. 8 § MB beskrivs under rubriken: *Förutsättningar för åtgärdsprogrammets genomförande.*
3. Konsekvensanalys.
4. Sammanställningar per åtgärdsområde som ger förslag på åtgärder som kan vara lämpliga att genomföra för att uppnå miljökvalitetsnormerna men som ej är bindande.

Under rubriken *Åtgärder som behöver vidtas av myndigheter och kommuner i X vattendistrikt* finns idag ca 80 åtgärder. Flera av dessa åtgärder skiljer sig åt avseende det sätt på vilket de verkar för att miljökvalitetsnormerna ska kunna följas. Samtidigt har vattenmyndigheten under rubriken *Förutsättningar för åtgärdsprogrammets genomförande* beskrivit ett antal andra aktiviteter som behöver genomföras för att miljökvalitetsnormerna ska kunna följas. Skillnaderna mellan de båda listorna är oklar i vad som blir en *”åtgärd som blir bindande för myndigheter och kommuner enligt 5 kap. 8 § MB”* och vad som är *”en förutsättning för åtgärd”*. Havs- och vattenmyndigheten anser att det är bra och nödvändigt med en indelning. Flera av *”åtgärderna”* är snarast *”en förutsättning för åtgärd”*, dvs det behövs en nytt ställningstagande och översyn av den nuvarande åtgärdslistan. Se ytterligare kommentarer i

avsnitten nedan om synpunkter på åtgärder riktade till Havs- och vattenmyndigheten.

Havs- och vattenmyndigheten anser att vattenmyndigheten har tagit fram värdefullt underlag i åtgärdsområdessammanställningarna som ger myndigheter och kommuner bättre förutsättningar att genomföra sina uppdrag. Norra Östersjöns underlag är det som bäst ger en helhetsbild över avrinningsområdena. Det framgår av kartorna var problemen finns, vilka källorna till problemen är och en uppskattning av förbättringsbehovet. Dock saknar Havs- och vattenmyndigheten ett förtydligande när det gäller de i åtgärdsområdessammanställningen angivna åtgärderna; utgör dessa en bruttolista över möjliga åtgärder eller det konkreta reduktionsbehovet. Enligt ovan är Havs- och vattenmyndighetens bedömning att åtgärderna i åtgärdsområdessammanställningarna utgör förslag på åtgärder för att uppfylla miljö kvalitetsnormerna.

I VISS presenteras åtgärder per vattenförekomst på ett sätt som kan ge uppfattning av att de utgör åtgärder som myndigheter och kommuner förväntas utföra. Det finns därmed oklarheter i bilagornas juridiska status i förhållande till åtgärdsprogrammet som behöver tydliggöras. Vattenmyndigheten bör därför se över dokumenten, dess bilagor och VISS så att det tydligare framgår vilka delar av allt det som utgör åtgärdsprogrammet som innebär en skyldighet för kommuner och myndigheter att vidta en åtgärd. Detta för att tydliggöra vad myndigheter och kommuner är bundna av vid t.ex. tillsyn, prövning och planering.

Specifika synpunkter på åtgärdsprogrammet

Havs- och vattenmyndigheten har gått igenom vattenmyndighetens förslag till åtgärdsprogram i förhållande till förordning (2004:660) om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön (VFF) och vattendirektivet 2000/60/EG. Följande kompletteringar behöver göras:

Beskriv hur de föreslagna åtgärderna leder till att miljö kvalitetsnormer kan följas

Ett åtgärdsprogram ska innehålla uppgifter om de åtgärder som myndigheter eller kommuner behöver vidta för att miljö kvalitetsnormerna ska följas³. För att detta tydligare ska framgå, föreslår Havs- och vattenmyndigheten att vattenmyndigheten tar fram en sammanfattande översikt över hur mycket av påverkan behöver reduceras med vilken åtgärd riktad till myndigheter och kommuner utifrån vad som behövs för att följa miljö kvalitetsnormerna. Den röda tråden i åtgärdsprogrammet bör utgå från det åtgärdsbehov som uppstår ur påverkansanalysen och den

³ 6 kap. 1 § vattenförvaltningsförordningen, 5 kap. 6 § MB

reducering av påverkan (belastning) som skulle behövas för att kunna följa miljökvalitetsnormen. Därur utformas åtgärderna som riktar sig till myndigheter och kommuner.

Se exempel på hur sammanfattning kan presenteras i bilaga 1 samt i den EU-gemensamma vägledningen, sid 267. Det kan vara lämpligt att använda strukturen i något av dessa exempel då den ligger till grund för de uppföljningar av åtgärdernas genomförande som ska göras, den första 2018.

Beskrivning av käll- och bördefördelningen behöver förbättras

Uppgifter om hur krav på förbättringar ska fördelas mellan olika typer av källor ska framgå av åtgärdsprogrammet⁴. Åtgärdsbehovet uppstår ur analys av påverkan från olika källor och den reducering av påverkan (belastning) som skulle behövas för att kunna följa miljökvalitetsnormen.

I förslaget till åtgärdsprogram finns det för miljöproblemet övergödning en källfördelad belastning som anger t ex jordbrukets påverkan, men uppgifter saknas om hur stor minskning som sektorn förväntas bidra med (krav på förbättring eller bördefördelning). För övriga miljöproblem framgår inte källfördelningen. I konsekvensanalysen framgår det att fördelningen av åtgärderna är gjord enligt principen om att förorenaren betalar. Det går dock inte att avgöra om principen följs i bördefördelningen (redovisning av fördelningseffekterna). Det framgår hur mycket de olika källorna ska bekosta miljöförbättringar men inte varför de ska betala i den uträkning som anges i den samhällsekonomiska konsekvensanalysen.

Det behöver tydligare framgå när åtgärderna behöver vara genomförda

För att underlätta för både myndigheter och kommuner som ska genomföra åtgärderna samt de som berörs av dem förslår Havs- och vattenmyndigheten att det tydligt framgår i första stycket under rubriken *Åtgärder som behöver vidtas av myndigheter och kommuner* när åtgärderna ska verkställas. Havs- och vattenmyndigheten föreslår en formulering utifrån kraven i 6 kap. 2 § VFF enligt följande: Åtgärderna ska verkställas senast 22 december 2018. Sista meningen i stycket behöver då kompletteras med 6 kap. VFF.

Beskriv fördelningen mellan grundläggande och kompletterande åtgärder

Den svenska tillämpningen av direktivets skrivningar om grundläggande åtgärder behöver utvecklas. Vattenförvaltningsförordningen⁵ ger endast direkt hänvisning till direktivet, där det anges att grundläggande åtgärder

⁴ 5 kap. 6 § MB

⁵ 6 kap. 5 § 7 st

är minimikrav som alltid ska utföras först⁶. Principen är att grundläggande åtgärder som följer av de vattenrelaterade direktiv som infördes innan vattendirektivet ska utföras som första steg och en uppskattning av dessa åtgärders effekt ska göras⁷. Om dessa inte räcker till (för att nå miljökvalitetsnormer) utförs de grundläggande åtgärder med vilka Sverige i förra åtgärdsprogrammet angett att vi genomför vattendirektivet⁸.

Havs- och vattenmyndigheten bedömer att vattenmyndigheten bör utvärdera och motivera varför de åtgärder som angavs som grundläggande i Åtgärdsprogram 2009-2015 inte är utförda i tillräcklig omfattning (se punkt 3 under vad en sammanfattning av åtgärdsprogram i en reviderad förvaltningsplan ska innehålla i avsnittet om synpunkter på förvaltningsplanen).

Havs- och vattenmyndigheten bedömer utifrån rekommendationerna från EU-kommissionen att det är speciellt viktigt att det framgår vilka åtgärder som utförts till följd av prövning och tillsyn av jordbruk enligt den nationella lagstiftning med vilken Sverige i tidigare rapporteringar angett att vi genomför vattendirektivets artikel 11.3h. Det bör tydligt framgå i vilken omfattning dessa åtgärder har räckt till för att följa miljökvalitetsnormerna eller inte. Detta för att det i dagsläget är endast kompletterande åtgärder som kan finansieras inom landsbygdsprogrammet. Grundläggande åtgärder utgör en delmängd av basvillkor för gårdsstöd och landsbygdsprogram och ska utföras först. Därför får det konsekvenser för möjlig finansiering hur vattenmyndigheten väljer att ange åtgärdena.

Enligt Havs- och vattenmyndighetens bedömning bör det av konsekvensanalysen framgå vilka kostnader som uppstår till följd av grundläggande åtgärder och kostnader som uppstår av kompletterande åtgärder⁹.

Beskriv hur åtgärdena är avsedda att finansieras

I förslaget till åtgärdsprogram har kostnader för olika åtgärder skattats men information om finansiering saknas, se 5 kap 6 § 6 MB och 6 kap 6 § i vattenförvaltningsförordningen. För att kunna tydliggöra hur kostnaderna ska fördelas är det viktigt att dels tydliggöra vilka åtgärder som är grundläggande respektive kompletterande samt beskriva den relativa fördelningen mellan påverkanskällor.

⁶ Direktiv 2000/60/EG, artikel 11.3

⁷ Direktiv 2000/60/EG, artikel 11.3 a med vidare specifikation i artikel 10 och i bilaga VI, del A.

⁸ Direktiv 2000/60/EG, artikel 11.3 b-l.

⁹ CIS Guidance No 21 – Guidance for reporting under the WFD

Havs- och vattenmyndighetens bedömning är att grundläggande åtgärder ska betalas av de förorenare och vattenanvändare som står för påverkan genom tillämpning av miljöbalken. Det är därför väsentligt att utföra och redovisa analys av käll- och bördefördelning för att möjlig finansiering av åtgärderna ska framgå. Kompletterande åtgärder kan finansieras på annat sätt, t ex genom EU-fonder eller statliga anslag.

Kompletterande åtgärder kan vara utformning av styrmedel som föreskrifter, skatter och avgifter och kombinationer däremellan. När det gäller kompletterande åtgärder som leder till nya regleringar blir de när de verkställs grundläggande åtgärder. På så sätt står vattenanvändare och verksamhetsutövare såsmåningom för kostnader för de åtgärder som utgör kompletterande åtgärder i detta åtgärdsprogram.

Det är också oklart vilka förutsättningar de olika sektorerna har att bära kostnaderna för de föreslagna åtgärderna.

Synpunkter på åtgärder riktade till Havs- och vattenmyndigheten

Nedan lämnas synpunkter på de styrmedel som är riktade till Havs- och vattenmyndigheten.

Riksantikvarieämbetet och Havs- och vattenmyndigheten, åtgärd 1

Nuvarande förslag i åtgärdsprogrammet och myndighetens förslag till ny formulering:

Riksantikvarieämbetet och Havs- och vattenmyndigheten behöver utveckla riktlinjer och vägledning för inventering och bedömning av ~~de vattenmiljöer och vattenanläggningars som har~~ kulturmiljövärden i, eller i anslutning till vattenförekomster ~~där det behöver vidtas åtgärder för att följa miljö kvalitetsnormerna för vatten.~~ Riksantikvarieämbetet och Havs- och vattenmyndigheten behöver särskilt

a) tillvarata och tillgängliggöra resultat av tvärsektorielt samarbete där ekologisk restaurering och åtgärder mot vandringshinder har genomförts med god hänsyn till kulturmiljö,

a) utveckla en nationell referensbas för olika typer av vattenanknutna kulturmiljöer och i samarbete med länsstyrelserna utföra kulturmiljöinventeringar utifrån dessa i, eller i anslutning till vattenförekomster där det behöver vidtas åtgärder för att följa miljö kvalitetsnormerna för vatten,

c) ~~utreda och utveckla vägledning för~~ tydliggöra vad som gäller vid bedömning av en åtgärd enligt ~~konflikt mellan~~ Kulturmiljölagen och Miljöbalken ~~samt~~ Vattenförvaltningsförordningen, särskilt avseende utrivning av dammar och ekologisk restaurering.

Åtgärden behöver ske efter samråd med länsstyrelserna, Havs- och vattenmyndigheten och övriga centrala myndigheter med ansvar inom relevanta sak- och/eller förvaltningsområden.

Havs- och vattenmyndigheten avstyrker att förslaget ingår bland åtgärderna enligt 5 kap. MB, men anser att det ska ingå bland aktiviteterna som är en *Förutsättning för åtgärdsprogrammets genomförande*. Vi anser dock att aktiviteten i så fall ska utföras av Riksantikvariatämbetet som har

mandat att utföra aktiviteten. Se myndighetens förslag på ändring av text ovan.

Havs- och vattenmyndigheten, åtgärd 1

Nuvarande förslag i åtgärdsprogrammet:

Havs- och vattenmyndigheten behöver

a. fortsätta arbeta med utveckling av styrmedel så utsläppen av kväve och fosfor från enskilda avlopp minskas i de vattenförekomster som inte uppnår, eller riskerar att inte uppnå, miljökvalitetsnormerna för vatten,

b. utveckla sin vägledning till länsstyrelserna kring prövning och tillsyn så att utsläppen av kväve och fosfor från enskilda avlopp på goda grunder kan antas bidra till att vattenförekomster inte uppnår, eller riskerar att inte uppnå, miljökvalitetsnormerna för vatten.

Havs- och vattenmyndigheten avstyrker att förslaget punkt a) ingår bland åtgärderna enligt 5 kap. MB, men anser att det ska ingå bland aktiviteterna som är en *Förutsättning för åtgärdsprogrammets genomförande*

Havs- och vattenmyndigheten tillstyrker förslaget punkt b) men den behöver omformleras. Havs- och vattenmyndigheten anser att enskilda avlopp alltid kommer att bidra med en viss mängd kväve och fosfor. Åtgärder ska riktas till områden där de har betydande påverkan på miljökvalitetsnormen. Det behöver framgå hur Havs- och vattenmyndighetens vägledning kan leda till detta.

Havs- och vattenmyndigheten, åtgärd 2

Nuvarande förslag i åtgärdsprogrammet:

Havs- och vattenmyndigheten behöver ta fram föreskrifter och/eller andra styrmedel så att spridning av miljöfarliga ämnen hindras vid dumpning och muddring samt annan vattenverksamhet* som berör sediment, särskilt i de vattenförekomster som inte uppnår, eller riskerar att inte uppnå miljökvalitetsnormerna för vatten. Arbetet behöver ske efter samråd med Naturvårdsverket och Sveriges geologiska undersökning.

Havs- och vattenmyndigheten avstyrker att förslaget ingår bland åtgärderna enligt 5 kap. MB, men anser att de ska ingå bland aktiviteterna som är en *Förutsättning för åtgärdsprogrammets genomförande*.

Kommentar: Vattenverksamheter enligt 11 kap. MB inrymmer ett stort antal olika typer av åtgärder i vatten, t.ex. vattenkraftverk, muddring, vattenuttag. I många fall finns det kopplingar till andra kapitel i miljöbalken i samband med genomförandet av en vattenverksamhet. Det innebär att även andra myndigheters vägledning har betydelse för genomförandet av en vattenverksamhet. Exempelvis har Naturvårdsverket ansvar för att samordna, prioritera och följa upp arbetet med förorenade områden (där sediment ingår), som kan beröras i samband med en

muddring. Havs- och vattenmyndigheten saknar föreskriftsrätt för vattenverksamheter varför åtgärdens formulering inte är korrekt. I samband med dumpning kan frågan om spridning av föroreningar också vara relevant.

Havs- och vattenmyndigheten, åtgärd 3

Nuvarande förslag i åtgärdsprogrammet:

Havs- och vattenmyndigheten behöver säkerställa att kalkning av försurade sjöar och vattendrag enligt nationella riktlinjer kan fortsätta i de avrinningsområden som omfattas av nationella kalkningsplanen, så att miljö kvalitetsnormerna för vatten följs.

Havs- och vattenmyndigheten avstyrker att förslaget ingår bland åtgärderna enligt 5 kap. MB, men anser att de ska ingå bland aktiviteterna som är en *Förutsättning för åtgärdsprogrammets genomförande*.

Aktiviteten behöver då omformuleras enligt följande förslag: Havs- och vattenmyndigheten behöver revidera den nationella planen för kalkning 2011-2015. Den nationella planen ska vara ett stöd för länsstyrelsernas verksamhet och prioriteringar samt innehålla en analys av i vilken omfattning den nuvarande kalkningsverksamheten bidrar till att MKN för vatten följs.

Kommentar: Det är länsstyrelserna som styr det operativa miljöarbetet utifrån regionala prioriteringar, däribland de kalkningsåtgärder som utförs med bidrag från Havs- och vattenmyndigheten. En översyn av den nuvarande nationella planen för kalkning (2011-2015), med den inriktning som föreslås ovan, skulle tydliggöra kalkningens förutsättningar och betydelse för åtgärdsarbetet inom vattenförvaltningen.

Havs- och vattenmyndigheten, åtgärd 4

Nuvarande förslag i åtgärdsprogrammet:

Hav-och vattenmyndigheten behöver vägleda länsstyrelserna i tillämpningen av Kammarkollegiets strategi¹⁰ gällande fysisk påverkan vid arbetet med tillsyn och prövning av vattenverksamheter. Åtgärden behöver genomföras i samråd med Kammarkollegiet.

Havs- och vattenmyndigheten avstyrker att förslaget ingår bland åtgärderna enligt 5 kap. MB, men anser att de ska ingå bland aktiviteterna som är en *Förutsättning för åtgärdsprogrammets genomförande*.

¹⁰ Kammarkollegiets strategi för genomförande av vattenförvaltningens uppgifter gällande fysisk påverkan, dnr 4.1-5437-10, 15 oktober 2013

Havs- och vattenmyndigheten, åtgärd 5

Nuvarande förslag i åtgärdsprogrammet:

Havs - och vattenmyndigheten behöver utveckla nationell strategi samt finansiering för vattenverksamheter/anläggningar som rör ett stort antal sakägare och som saknar en tydlig verksamhetsutövare, i syfte att åstadkomma åtgärder för att uppnå miljö kvalitetsnormerna för vatten.

Havs- och vattenmyndigheten avstyrker att förslaget ingår bland åtgärderna enligt 5 kap. MB, men anser att det ska ingå bland aktiviteterna som är en *Förutsättning för åtgärdsprogrammets genomförande*.

Motivering: Åtgärden/aktiviteten är inriktad på hur myndigheter ska åstadkomma förändringar i/vid vattenanläggningar där det inte längre bedrivs någon verksamhet och där nuvarande markägare kanske aldrig har bedrivit någon verksamhet i/vid vattenanläggningen. Havs- och vattenmyndigheten är tveksam till vad en nationell strategi för dessa frågor skulle kunna tillföra. De juridiska verktygen för att åstadkomma förändringar vid olika vattenanläggningar finns redan angivna i Kammarkollegiets strategi och framgång av miljöbalken. Prioritering av enskilda objekt borde redan idag kunna ske via länsstyrelsernas samlade åtgärdsplan och dialog mellan länsstyrelserna inom respektive vattendistrikt. Vi anser att dessa frågeställningar delvis kan lösas med utbildnings-/vägledningsinsatser kring de juridiska verktygen och vilka kostnader som kan uppkomma. Vad gäller finansieringen av kostnaderna i den juridiska processen (inklusive sakägarkostnader), kostnader för ersättningar till verksamhetsutövare samt eventuella kostnader för den fysiska åtgärden är det Havs- och vattenmyndighetens uppfattning att staten, redan i dag, kan finansiera dessa via havs- och vattenmiljöanslaget. I dagsläget finns ingen särskild budget för dessa typer av projekt och vi bedömer inte att det i nuläget finns skäl att avsätta särskilda medel riktade till projekt med många sakägare.

Havs- och vattenmyndigheten, åtgärd 6

Nuvarande förslag i åtgärdsprogrammet och myndighetens förslag till ny formulering:

Havs och vattenmyndigheten Jordbruksverket behöver

a) ta fram enhetlig definition av och utreda förutsättningarna för att anlägga ekologiskt funktionella kantzoner utmed vattendrag, som ligger inom eller i anslutning till jordbruksmark, som riskerar att inte följa miljö kvalitetsnormerna. Åtgärden behöver ske efter samråd med ~~Jordbruksverket~~ *Havs- och vattenmyndigheten*.

b) utveckla styrmedel för anläggandet av ekologiskt funktionella kantzoner, för att följa miljö kvalitetsnormerna för vatten. Åtgärden behöver ske efter samråd med Skogsstyrelsen och ~~Jordbruksverket~~ *Havs- och vattenmyndigheten*.

Havs- och vattenmyndigheten avstyrker att förslaget ingår bland åtgärderna enligt 5 kap. MB, men anser att det ska ingå bland aktiviteterna

som är en *Förutsättning för åtgärdsprogrammets genomförande*. Aktiviteten behöver dock utföras av Jordbruksverket som har mandat att utföra åtgärden i samråd med Havs- och vattenmyndigheten, Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen.

Havs- och vattenmyndigheten, åtgärd 7

Nuvarande förslag i åtgärdsprogrammet:

Havs- och vattenmyndigheten behöver utveckla vägledning för länsstyrelsernas och kommunernas tillsyn av vattenskyddsområden.

Havs- och vattenmyndigheten tillstyrker förslaget enligt 5 kap. MB.

Kommentar: I Västerhavets förslag till åtgärdsprogram står följande ”För att stärka skyddet för dricksvattentäkter har regeringen föreslagit ändringar i miljöbalken som innebär att kommunerna senast 2019 måste inrätta vattenskyddsområden vid alla dricksvattentäkter”. Havs- och vattenmyndigheten menar att detta inte stämmer. Det fanns ett förslag som remitterades hösten 2013 om ny bekämpningsmedelsförordning där det också fanns ett förslag på att kommunerna måste inrätta vattenskyddsområden. Det väckte dock stort motstånd och idag finns inga sådana förslag.

Havs- och vattenmyndigheten, åtgärd 8

Nuvarande förslag i åtgärdsprogrammet:

Havs- och vattenmyndigheten behöver medverka till att minska närsaltsbelastningen, i de fall åtgärder rörande enskilda avlopp, avloppsreningsverk, jordbruk och liknande inte fullt kan bidra till att uppnå betinget avseende kväve och fosfor, genom att

- a. utveckla vägledning till länsstyrelser och kommuner för arbete med kompletterande åtgärder så som musselodling, fosforfällning av förorenade sediment, biomanipulation eller motsvarande,
- b. verka för att det finns tillräckliga medel för att stimulera långsiktig etablering av näringsreducerande åtgärder och uppföljning av åtgärdernas effektivitet,
- c. peka ut områden som är särskilt prioriterade för näringsreducerande åtgärder, exempelvis planering för storskaliga musselodlingar.

Åtgärden behöver genomföras i de vattenförekomster som inte uppnår, eller riskerar att inte uppnå, miljökvalitetsnormerna för vatten på grund av övergödning.

Åtgärden genomförs i samverkan med länsstyrelserna och kommunerna

Havs- och vattenmyndigheten avstyrker att förslaget ingår bland åtgärderna enligt 5 kap. MB, men anser att det ska ingå bland aktiviteterna som är en *Förutsättning för åtgärdsprogrammets genomförande*. Formuleringen av aktiviteten behöver dock ses över i dialog med Havs- och vattenmyndigheten.

Havs- och vattenmyndigheten, åtgärd 9

Nuvarande förslag i åtgärdsprogrammet:

Havs- och vattenmyndigheten behöver ta fram åtgärdsplaner för främmande arter. Urvalet av arter baseras på en framtagen modell för klassificering och riskanalys av främmande arter. Åtgärdsplanerna bör ge en beskrivning av arten, beskriva effektiva åtgärder som bör vidtas för att förhindra att arten introduceras, för utrotning, kontroll samt begränsa artens negativa effekter. De ska även innehålla information om finansieringskälla och ett ansvar för att åtgärden utförs. Åtgärdsplanerna bör regelbundet utvärderas och uppdateras. Arbetet behöver ske efter samverkan med Naturvårdsverket och länsstyrelserna.

Havs- och vattenmyndigheten avstyrker att förslaget ingår bland åtgärderna enligt 5 kap. MB, men anser att det ska ingå bland aktiviteterna som är en *Förutsättning för åtgärdsprogrammets genomförande*.

Havs- och vattenmyndigheten, åtgärd 10

Nuvarande förslag i åtgärdsprogrammet och myndighetens förslag till ny formulering:

Havs- och vattenmyndigheten Jordbruksverket behöver utveckla råd och riktlinjer till, samt informera de branscher som handlar med främmande arter.

Arbetet behöver ske efter samråd med *Havs- och vattenmyndigheten*, Naturvårdsverket och Tullverket.

Havs- och vattenmyndigheten avstyrker att förslaget ingår bland åtgärderna enligt 5 kap. MB, men anser att det ska ingå bland aktiviteterna som är en *Förutsättning för åtgärdsprogrammets genomförande*. Havs- och vattenmyndigheten anser att genomförande myndighet ska vara Jordbruksverket och att arbetet behöver ske i samråd med Havs- och vattenmyndigheten och Naturvårdsverket.

Havs- och vattenmyndigheten, åtgärd 11

Nuvarande förslag i åtgärdsprogrammet:

Havs- och vattenmyndigheten behöver utveckla vägledning och styrmedel för vattenrelaterad egenkontroll så att all sådan recipientkontroll följer tydliga och gemensamma krav med avseende på kvalitet, datalagring, tillgänglighet, spårbarhet samt för vad som i övrigt krävs enligt förordning (2004:660) om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön. Åtgärden behöver genomföras tillsammans med Naturvårdsverket och Sveriges geologiska undersökning.

Myndighetens förslag till ny formulering:

Havs- och vattenmyndigheten behöver utveckla vägledning för egenkontroll av verksamhetens påverkan på recipienten. Denna vägledning ska öka möjligheten att använda resultaten av egenkontrollen för uppfyllande av krav ställda enligt förordning (2004:660) om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön. Målsättningen bör vara att all sådan recipientkontroll följer tydliga och gemensamma riktlinjer med avseende på kvalitet, datalagring, tillgänglighet och spårbarhet.

Vägledning behöver utformas tillsammans med Naturvårdsverket och Sveriges geologiska undersökning.

Havs- och vattenmyndigheten avstyrker att förslaget ingår bland åtgärderna enligt 5 kap. MB, men anser att det ska omformuleras utifrån nedanstående motivering och ska ingå bland aktiviteterna som är en *Förutsättning för åtgärdsprogrammets genomförande*.

Kommentar: Det är relevant att skilja på övervakning och kontroll med grund i 5 kap. MB och egenkontrollansvaret som krävs för de som bedriver verksamheter eller vidtar åtgärder. Egenkontrollansvaret begränsas till den påverkan på miljön som följer av den egna verksamheten och inte hur miljön mår i stort. Havs- och vattenmyndigheten har inget bemyndigande att föreskriva hur verksamhetsutövares egenkontroll ska bedrivas. Enligt miljötillsynsförordningen 3 kap. 2 § pkt 2 ska Naturvårdsverket ge allmän tillsynsvägledning till operativa tillsynsmyndigheter i frågor som avser tillämpningen av 26 kap. Enligt 26 kap. 19 § MB ska den som bedriver verksamhet eller vidtar åtgärder som kan befaras medföra olägenheter för människors hälsa eller påverka miljön fortlöpande planera och kontrollera verksamheten för att motverka eller förebygga sådana verkningar. Havs- och vattenmyndigheten ansvarar dock för framtagande av vägledning om egenkontroll av verksamheters påverkan på recipienten riktad till verksamhetsutövarna.

Det är viktigt att åtgärdsformuleringen tydligt beskriver vad som ska göras och hur samt att adressaten har mandat att genomföra åtgärden.

Synpunkter på åtgärder som berör Havs- och vattenmyndigheten

Havs- och vattenmyndigheten har valt att kommentera några av de andra styrmedelsåtgärderna som direkt eller indirekt berör myndigheten.

Naturvårdsverket, åtgärd 9

Havs- och vattenmyndigheten tillstyrker behovet av styrmedel för dagvattenhantering, men anser att Naturvårdsverket även bör samråda med Havs- och vattenmyndigheten i åtgärdsförslaget.

Kommunerna, åtgärd 3

Nuvarande förslag i åtgärdsprogrammet:

Kommunerna behöver ställa krav på hög skyddsnivå för enskilda avlopp som bidrar till att en vattenförekomst inte följer, eller riskerar att inte följa, miljökvalitetsnormerna för vatten.

Förslag till ny formulering:

Kommunerna behöver ställa krav för enskilda avlopp som bidrar till att en vattenförekomst inte följer, eller riskerar att inte följa, miljökvalitetsnormerna för vatten. Kraven behöver vara av följande art:

a) att vid provning ställa krav på begränsade utsläpp av fosfor och kväve enligt hög nivå för miljöskydd i NV:s allmänna råd om små avloppsanläggningar (NFS 2006:7);kraven ska ställas i de fall där utsläpp från enskilda avlopp medför betydande påverkan på möjligheten att följa miljö kvalitetsnormerna för vatten och i de fall åtgärder inte är orimliga (se 2 kap. 7 § miljöbalken) eller

b) att utöka tillsynen med tätare intervaller på de enskilda avlopp där utsläpp på goda grunder kan antas bidra till att en vattenförekomst inte följer eller riskerar att inte följa miljö kvalitetsnormerna.

Havs- och vattenmyndigheten tillstyrker åtgärden med ovanstående omformulering.

Kommentar: Havs- och vattenmyndigheten har det centrala tillsynsvägledande ansvaret avseende enskilda avlopp och kommenterar därför denna åtgärd. Myndigheten ser att det i åtgärdsprogrammet förekommer missuppfattningar som kan få konsekvenser i det fortsatta arbetet med åtgärdande av de enskilda avloppen och åtgärder för att komma tillrätta med övergödning. Vi har därför valt att kommentera detta nedan:

Allmänna råd inte lagkrav

Vattenmyndigheten har i sina beräkningar utgått ifrån Naturvårdsverkets allmänna råd om små avloppsanläggningar (NFS 2006:7) och att alla enskilda avlopp ska uppnå godkänd standard. Godkänd standard har inte definierats men Havs- och vattenmyndigheten gör tolkningen att det är normal skyddsnivå enligt de allmänna råden (NFS 2006:7) som avses. De allmänna råden är just råd och inte lagkrav. Det allmänna rådet kan inte heller ses som något absolut grundkrav varken vid provning eller tillsyn.

Avvägningar enligt 2 kap. 7 § MB ska alltid ske i det enskilda fallet. I de allmänna råden (NFS 2006:7) framgår att om avloppsanordningen redan är inrättad i enlighet med tillståndet och den fungerar som det ursprungligen var avsett så kan exempelvis krav på långtgående fosforreduktion bli orimligt kostnadskrävande i förhållande till den miljönytta som en uppgradering av en i övrigt väl fungerande anordning skulle medföra. Detta är en bedömning som Havs- och vattenmyndigheten delar och som vår tillsynsvägledning ligger i linje med. Det är också motiveringen till varför vi föreslår att kommunens åtgärd delas upp i två. Med den nuvarande formuleringen finns det risk att ärenden inte håller för en överprovning.

Kostnadseffektivitet

Att åtgärda de befintliga enskilda avloppen som finns och fungerar som avsett men som inte når upp till normal eller hög skyddsnivå enligt de allmänna råden (NFS 2006:7) är mycket kostsamt räknat på kostnaden per kilo fosfor som åtgärdas. Någon motivering ur kostnadseffektiviseringssynpunkt kan inte Havs- och vattenmyndigheten finna i åtgärdsprogrammet. Om vattenmyndigheten anser att kommunerna behöver ställa krav på hög skyddsnivå för alla befintliga små

avloppsanläggningar, även de som finns sedan tidigare och fungerar som avsett men som bidrar till att en vattenförekomst inte följer, eller riskerar att inte följa, miljökvalitetsnormerna för vatten så måste detta motiveras med avseende på kostnadseffektiviteten.

Betydande miljöpåverkan

Det beskrivs i motiveringstexten till miljöproblemet övergödning att enskilda avlopp har betydande påverkan på vattenförekomster. Men vad begreppet betydande påverkan för just de enskilda avloppen innebär tydliggörs eller förklaras inte, vilket är en brist i materialet. Havs- och vattenmyndigheten har i arbetsmaterial i VISS funnit (under diffusa källor – enskilda avlopp) att när betydande påverkan ska beräknas ska bedömningen grundas på hur stor andel av den totala fosforbelastningen som enskilda avlopp står för. De andelar som överstiger 5 % anses utgöra betydande påverkan. Hur vattenmyndigheten kommit fram till just denna procentsats för de enskilda avloppens betydande påverkan redovisas inte.

Havs- och vattenmyndigheten ser inget samband mellan de enskilda avloppens betydande miljöpåverkan och åtgärden. Myndigheten anser att åtgärdsprogrammet borde vara en tydligare prioriteringshjälp för kommunerna när krav på hög skyddsnivå behöver ställas. Exempelvis så skulle t.ex. uppgifter i VISS om enskilda avlopp som en betydande påverkanskälla kunna vara en ledning. Detta skulle i så fall kunna framgå av kommunernas åtgärd 3.

Det kan finnas behov av revideringar av åtgärden beroende på utgången av det författningsförslag som Havs- och vattenmyndigheten presenterar i sitt genomförande av regeringsuppdraget för enskilda avlopp. Utveckling av begreppet skyddsnivå ingår i utredningen och det kan även innebära att åtgärden behöver revideras.

Kommunerna åtgärd 5

Nuvarande förslag i åtgärdsprogrammet och myndighetens förslag till ny formulering:

Kommunerna behöver minska närsaltsbelastningen, i de fall åtgärder rörande enskilda avlopp, avloppsreningsverk, jordbruk och liknande inte fullt kan bidra till att uppnå betinget avseende kväve och fosfor, genom att

a) inom sina ansvarsområden genomföra kompletterande åtgärder så som odling och/eller skörd av marina substrat, behandling/hantering av näringsbelastade sediment, biomanipulation eller motsvarande,

b) inom ~~havsplaneringen~~ *den kommunala översiktsplaneringen av havet* utse områden särskilt prioriterade för näringsreducerande åtgärder och i dessa prioritera etablering av exempelvis storskaliga musselodlingar.

Åtgärden behöver genomföras så att miljökvalitetsnormen för vatten följs.

HaV föreslår att formuleringen ändras från ”inom havsplaneringen” till ”inom kommunala översiktsplaneringen av havet”.

Motivering: Den statliga havsplaneringen kommer att ske med start från baslinjen. Kommunerna har ansvar för översiktplanering av havet ut till 12 nautiska mil. Då den mesta etableringen av exempelvis musselodlingar kommer att vara kustnära och troligen innanför baslinjen kommer dessa inte beröra den statliga havsplaneringen. Det framgår inte tydligt att detta är en åtgärd som enbart lämpar sig i kustvatten eller att det är havsplanering som åsyftas. Det finns planmonopol att ta hänsyn till i sammanhanget och utöver det finns även miljöaspekter som ytterligare bidrar till komplexiteten. Innan en sådan åtgärd föreslås behövs därmed en analys och underlag, något som saknas.

Samordning med åtgärdsprogram för havsmiljön

Åtgärdsprogrammet för havsmiljön bygger delvis på vattenförvaltningens åtgärdsprogram, som räknas som befintliga åtgärder när åtgärderna för havet tas fram. Vissa åtgärder är av särskild betydelse för att god miljöstatus i havet ska kunna uppnås. Åtgärdsprogrammet för havsmiljön hänvisar där till vattenmyndighetens beräkningar. Sker det signifikanta ändringar i vattenmyndighetens åtgärdsprogram för dessa åtgärder är det viktigt att det sker i dialog med Havs- och vattenmyndigheten. De åtgärder det gäller särskilt är:

- Åtgärder som bidrar till att minska näringsbelastningen på kust och hav. Vattenförvaltningens åtgärdsprogram innehåller flera sådana åtgärder. Om det slutliga beräknade resultatet av åtgärderna signifikant ändras påverkar detta också åtgärdsprogrammet för havsmiljön.
- Läkemedelsverkets åtgärd 1 angående minskad påverkan från läkemedel på vattenmiljöer.

Även myndigheter och kommuners åtgärd om årlig rapportering till vattenmyndigheten behöver utvecklas gemensamt med åtgärdsprogrammet för havsmiljön avseende vad som ska rapporteras och hur rapporteringen ska gå till. Syftet med samordningen skulle vara att underlätta för de rapporterade myndigheterna samt underlätta informationsinsamlingen för både vattenmyndigheten och Havs- och vattenmyndigheten.

Det finns även några åtgärder som rör kommunernas översiktplanering som behöver samordnas.

Förslag till Miljökonsekvensbeskrivning

Innehållet i dokumentet Miljökonsekvensbeskrivning av förslag till åtgärdsprogram har jämförts översiktligt med vad som i 6 kap. 12 § miljöbalken anges att en MKB för en plan/program ska innehålla och syftar till. Då upplägget i miljökonsekvensbeskrivningarna är i stort sett identiska och kommentarer görs till alla distriktens dokument, om inget annat anges. Sidhänvisningar görs till Södra Östersjöns dokument.

Noteras kan att det är svårt att bedöma vilken effekt föreslaget åtgärdsprogram kommer att få på vattenstatus, och vilka bieffekter som kan uppstå; det beror helt på i vilken grad och på vilket sätt åtgärderna genomförs. Men MKB:n ger en överblick som kan vara svår att få i läsningen av övriga samrådsdokument. Havs- och vattenmyndigheten bedömer att den fyller sitt syfte som beslutsunderlag. Dock kan den stärkas på vissa punkter, som noterats nedan.

Övergripande kommentarer

MKB:n bedömer på en övergripande nivå den potentiella positiva påverkan åtgärdsprogrammet kan få på vattenmiljön jämfört med nuläget samt ett nollalternativ. MKB:n bedömer även betydande miljöpåverkan enl. 6 kap. 12.6 § MB (se kommentarer nedan).

Kommentarer angående bedömning av potentiell positiva påverkan på vattenmiljön:

- Utvärdering av alternativen, rubrik tabell 3 samt texten ovan: här framgår inte tydligt vilken tidshorisont som avses (gäller framför allt nollalternativ). Det finns i figurtext men bör förtydligas.
- S.27. Havs- och vattenmyndigheten ser gärna att begreppet *havsförvaltning* används. Här bör också nämnas att det inte räcker endast med Sveriges arbete nationellt utan kräver insatser från andra länder runt havsområdena.

Kommentarer utifrån kraven i miljöbalken

Nedanstående punkter hänvisar till vad som i 6 kap. 12 § MB anges att en MKB för en plan/program ska innehålla och syftar till. Under respektive punkt ges några punkter som behöver kompletteras eller förtydligas.

1. en sammanfattning av planens eller programmets innehåll, dess huvudsakliga syfte och förhållande till andra relevanta planer och program:

- Sidan 17 sista stycket under Havsmiljöförvaltning behöver ses över då det ger en otydlig koppling till havsförvaltningen.

- Havsmiljöförvaltning återkommer två gånger, på s 12 och s 17. På sidan 12 blir det förvirrande vilket åtgärdsprogram som åsyftas då det finns fem åtgärdsprogram för vattenförvaltningen, ett för havsförvaltningen och BSAP kan också av vissa ses som ett åtgärdsprogram.
- Endast BSAP nämns under planer och program.

2. en beskrivning av miljöförhållandena och miljöns sannolika utveckling om planen, programmet eller ändringen inte genomförs,

- Det behöver tydliggöras vilken tidshorisont som nollalternativet har. Är det 2027?
- Sidan 23 ”Nollalternativet omfattar även en utveckling under inflytande... förändrade förutsättningar kopplade till klimat”. Detta gäller även för alternativet åtgärdsprogram.
- Sidan 24 första stycket ”Minskningar utan åtgärdsprogram.... Bygger på verksamhetsutövarens egna initiativ”. Stämmer detta verkligen? De lyder under nitratdirektivet, miljöbalken mm, vilka tidigare beskrivits.
- Sidan 25 tredje stycket. Inventeringstakt och åtgärdstakt, är oklart vad procenten innebär.

3. en beskrivning av miljöförhållandena i de områden som kan antas komma att påverkas betydligt,

- Sidan 20 näst sista stycket. Det är oklart hur havsförvaltningens åtgärdsprogram hör dit.

4. en beskrivning av relevanta befintliga miljöproblem som har samband med ett sådant naturområde som avses i 7 kap. eller ett annat område av särskild betydelse för miljön,

- I Bottenvikens MKB finns ett stycke kring ”Miljöproblem och konflikter i skyddade områden” som vi gärna ser tas med i övriga distrikts MKB.

Beslut om detta yttrande har fattats av avdelningschef Björn Sjöberg efter föredragning av utredare Johanna Egerup. I den slutliga handläggningen av ärendet har även deltagit verksamhetsutvecklare Lennart Sorby, enhetschefen Fredrik Nordwall, enhetschefen Marie Berghult, enhetschefen Thomas Johansson, enhetschefen Ann Lundström, enhetschefen Bertil Håkansson, enhetschefen Inger Dahlgren och enhetschefen Sara Grahn.

Björn Sjöberg

Johanna Egerup

Kopia till:

Bilaga 1 Sammanfattande översikt över åtgärder

Syftet med nedanstående tabell är att överskådligt beskriva hur mycket av påverkan som behöver reduceras med vilken åtgärd riktad till myndigheter och kommuner utifrån vad som behövs för att följa miljökvalitetsnormerna.

Tabellen är anpassad till de svenska åtgärderna från en liknande tabell i EU- gemensam vägledning¹¹.

Informationen i tabellen utgör den som ska redovisas vid uppföljning av åtgärdernas genomförande 2018. Den kan även användas som underlag för att presentera åtgärdsprogrammets genomförande inom Sverige.

Betydande påverkan	Antal (el %) vatten-förekomster i distriktet med betydande påverkan	Kvantifiering av åtgärds-behov (gap till norm)	Åtgärder som myndigheter och kommuner ska vidta enligt 5 kap. 8§ MB.	Nyckel-åtgärd	Förslag till åtgärd (åtgärdskategori i VISS)	Indikator, uppföljning
Diffus påverkan från jordbruk <i>2.2 Diffuse – Agricultural</i>	376	Antal ton kväve som behöver reduceras Antal (ton el kg) fosfor som behöver reduceras	SJV 3, Lst 4, Lst 8d, Kommunerna 2	Reducera förorening av näringsämnen från jordbruket <i>2 Reduce nutrient pollution from agriculture</i>	Anpassade skyddszoner på åkermark	Längd eller yta av skyddszon som bedömts behövas Length (km)/area (km ²) of buffer strips required to achieve objectives
Diffus påverkan från jordbruk <i>2.2 Diffuse – Agricultural</i>	xx		SJV 3, Lst 4, Lst 8d, Kommunerna 2	2 Reduce nutrient pollution from agriculture	Våtmark - fosfordamm	Area of agricultural land covered by measures (km ²) to achieve objectives
Diffusa utsläpp från enskilda avlopp <i>2.6 Diffuse - Discharges not connected to sewerage network</i>	xxx	Length (km)/area (km ²) of water bodies that are not achieving objectives because of diffuse urban run off	HaV 1, Lst x Kommunerna 3	21 Measures to prevent or control the input of pollution from urban areas, transport and built infrastructure	Åtgärdande av enskilda avlopp till normal skyddsnivå	

¹¹ Sid 276, WFD Reporting Guidance 2016 , version no.: 4.7, 14 November 2014